

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ЩЕРБАТИЙ РОМАН РОМАНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів
та адвокатури*

ЩОДО ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ДЕФІЦИТУ В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

Система судоустрою України кожного дня стикається з колом специфічних проблем, притаманних умовам воєнного стану, що потребують уваги та негайного вирішення. Проте, на жаль, все ще залишаються невирішеними деякі довоєнні проблеми. Однією з них є необхідність забезпечення судової влади кваліфікованими фахівцями.

Належне формування суддівського корпусу є ключовою складовою будь-якої демократичної системи правосуддя, запорукою забезпечення захисту прав людей, рівності всіх перед законом та підвищення рівня довіри суспільства до судів та суддів. Водночас проблема кадрового дефіциту в судах в Україні є усталеним проблемним явищем сьогодення.

Якщо звернутися до тлумачного словника сучасної української мови, то знайдемо визначення слова «дефіцит» – це мала кількість, нестача чого-небудь порівняно з потребою [1, с. 290]. Відповідно, під кадровим дефіцитом можна розуміти брак персоналу, працівників з потрібною кваліфікацією та досвідом для задоволення попиту.

Проблема кадрового дефіциту в судах України має негативний вплив на функціонування усієї системи судоустрою, зумовлює надмірне навантаження на працівників суду та суддів, призводить до порушення права громадян на доступ до правосуддя, затримок у розгляді справ, незадоволеної якості винесених судових рішень.

Таким чином, кадровий дефіцит в судах означає стан кадрової сфери, коли кількість суддів та технічного персоналу не відповідає потребам українського суспільства для належної реалізації права на судовий захист та характеризується надмірним навантаженням на суддів та працівників суду.

Можна запропонувати визначити поняття кадрового дефіциту в судах як нестачу необхідної кількості висококваліфікованих суддів та технічного персоналу суду для забезпечення належної організації роботи суду та ефективного відправлення правосуддя.

У судовій системі кадровий дефіцит може виникати з різних причин, наприклад, таких як: 1) недостатнє забезпечення прозорості та ефективної процедури набору суддів; 2) недостатній потік кваліфікованих кандидатів на посаду судді; 3) недостатнє фінансове забезпечення суддів та працівників суду.

Найголовнішою причиною кадрового дефіциту в Україні на сучасному етапі можна обґрунтовано назвати припинення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ) – ключового органу, який відповідає за забезпечення високого рівня професійної компетентності суддівського корпусу в Україні та його формування

через відбір та кваліфікаційне оцінювання перед призначенням на посаду судді.

Зауважимо, що ВККСУ не працює вже понад три роки. Як наслідок, станом на 01 травня 2023 року вакантними залишаються 1940 посад суддів, з яких: 1272 – у місцевих судах, 612 – у апеляційних судах, 21 – у вищих спеціалізованих судах та 25 – у Верховному Суді [2].

Дослідження шляхів подолання кадрового дефіциту в системі судоустрою України вимагає розгляду різних пропозицій, що висловлюються з цього приводу.

По-перше, значного розголосу набирає пропозиція злиття ВККСУ та Вищої ради правосуддя (далі – ВРП), яка за своїм функціональним призначенням також формує кадровий потенціал для судів. Таку думку розділяють міжнародні інституції, зокрема, Венеційська комісія, яка неодноразово у своїх висновках наголошувала про необхідність передачі повноважень ВККСУ до ВРП та зазначала наступне: «Усі органи, які наділені відповідними повноваженнями суддівського врядування, повинні бути створені та функціонувати відповідно до чинних міжнародних стандартів для судових рад. У численних висновках Венеційанська комісія наполягала на тому, що система судового врядування повинна бути узгодженою та рекомендувала спростити структуру органів судового врядування в Україні, зокрема, стосовно паралельного існування ВРП, яка є конституційним органом, і ВККС, яка має свою правову основу лише в законі. ВККС – це історичний релікт того часу, коли через конституційні обмеження вважалося складним реформувати ВРП» [3].

По-друге, заслуговують на увагу, з точки зору їх результативності, сучасні процеси формування ВККСУ відповідно до позиції законодавця, яким внесено зміни у процедуру формування складу ВККСУ. Згідно з ч. 3 ст. 92 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», ВККСУ складається з шістнадцяти членів, вісім з яких призначаються з числа суддів або суддів у відставці [4]. Неоднозначна реакція юридичної спільноти на підходи у діяльності конкурсної комісії з відбору кандидатів до ВККСУ [5], поки що свідчить не на користь визначеної на законодавчому рівні процедури. Крім того, в юридичній літературі існує думка про те, що система органів кваліфікаційного відбору суддів, яка існує сьогодні, не впорається з кількістю вакансій, що є на сьогоднішній день, а це 2 тисячі суддів по країні. Як варіант, пропонується децентралізація, що зможе пришвидшити процес добору на посади суддів [6]. Слід погодитись, що створення кваліфікаційних комісій з добору суддів у кожній області або однієї на декілька областей значно облегчить процес формування суддівського корпусу.

По-третє, у науці висловлено пропозицію про участь народу у формуванні суддівського корпусу. Одним з перших прихильників ідеї виборності суддів виступив С. В. Ківалов, який слушно підкреслив, що яким чесним та відповідальним не був би іспит для кандидата на суддівську посаду, коли його приймають чиновники, або інші судді – це одне. А коли цей суддя складе й ще іспит перед власним народом на виборчій дільниці – це зовсім інше [7, с. 4]. Підтримував цю ідею

й Ю. Є. Полянський, зазначаючи, що оскільки народ України, згідно зі ст. 5 Конституції України, є єдиним джерелом влади, треба залучити населення до процесів формування суддівського корпусу [8, с. 365].

В умовах сьогодення вбачається, що результативним вирішенням невідкладної проблеми кадрового дефіциту та інших проблем, пов'язаних з функціонуванням судової влади, є відновлення діяльності ВККСУ, відповідно до чинного законодавства. При цьому рівень довіри до ВККСУ вимагає підвищення, що може бути забезпечено шляхом: 1) максимальної прозорості та об'єктивності інформації щодо членів ВККСУ та діяльності ВККСУ; 2) активної взаємодії ВККСУ з органами державної влади, громадськістю і т.ін.; 3) відповідальністю членів ВККСУ при порушенні ними покладених на них обов'язків.

Водночас, очевидно, що питання формування суддівського корпусу вимагають подальших комплексних досліджень та розробки нових наукових підходів задля забезпечення ефективного правосуддя в Україні, відповідно до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII, 1728 с.
2. Офіційний вебпортал Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. URL: <https://vkksu.gov.ua>
3. Висновок Венеціанської Комісії No 969/2019 щодо змін до законодавчих актів, які регулюють статус Верховного Суду та органів суддівського врядування. Страсбург, 09.12.2019. URL: https://www.echr.com.ua/document/visnovok-shhodo-zmin-do-zakonodavchix-aktiv-yaki-regulyuyut-status-verhovnogo-sudu-ta-organiv-suddivskogo-vryaduvannya/#_ftn11
4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Матола В. Конкурс до ВККС: як пройшов відбір кандидатів та чому виник конфлікт у судовій системі. Суспільне: новини. 28 березня 2023 р. URL: <https://suspilne.media/427794-konkurs-do-vkks-ak-projsov-vidbir-kandidativ-ta-comu-vinik-konflikt-u-sudovij-sistemi>
6. Голова Верховного Суду не виключає об'єднання ВРП і ВККС. *Укрінформ*. 26 червня 2022 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3516185-golova-verhovnogo-sudu-ne-viklucae-obednanna-vrp-i-vkks.html>
7. Ківалов С. В. Влада робить перші кроки у судовій реформі. Але без обрання суддів народом це тупцювання на місці. *Голос України*. 2015. № 7. С. 4–5.
8. Полянський Ю. Є. Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні. *Правове життя сучасної України* : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 365–367.

Ключові слова: судова влада, система судоустрою, правосуддя, суд, статус суддів, суддівський корпус, формування суддівського корпусу, кадровий дефіцит, Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Key words: judiciary, judicial system, justice, court, status of judges, judicial corps, formation of the judicial corps, staff shortage, Higher Qualification Commission of Judges of Ukraine.

Кісліцина Ірина Олександрівна До питання про роботу САП у період воєнного стану	128
Ковальчук Інна Сергіївна Особливості реалізації правозахисної діяльності органів прокуратури в умовах воєнного стану.	130
Кравченко Марина Олександрівна До питання корупційних правопорушень у судовій гілці влади	132
Кубаєнко Андрій Володимирович Ефективність діяльності правоохоронних органів: оцінка та аналіз за допомогою інформаційно-аналітичних засобів	134
Свида Олексій Георгійович Перспективи вдосконалення статусу Вищого антикорупційного суду.	138
Храпенко Олена Олегівна Адвокат і новітні технології	140
Чекмарьова Лариса Юріївна Підготовка клієнта до судового засідання: психолого-правовий аспект.	142
Курганський Олександр Валерійович Окремі аспекти кадрової роботи в органах прокуратури	146
Нестерчук Лілія Петрівна, Лисенко Ангеліна Володимирівна Щодо проблематики поняття недержавної правоохоронної діяльності	149
Зубрицький Олександр Олександрович Проблемні питання запровадження функціонування реєстру дисциплінарних проваджень щодо адвокатів	151
Kondrych Vasyl Criteria for prospective candidates seeking the position of judge in the Supreme anti-corruption court	154
Орленко Артем Ігорович Про визначення поняття адміністративного суду в національній правовій доктрині	157
Чорний Максим Михайлович Окремі питання організації прокурорського нагляду при розслідуванні кримінальних правопорушень слідчими Державного бюро розслідувань	159
Щербатий Роман Романович Щодо проблеми кадрового дефіциту в системі судоустрою України	162